

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Basilicae S. Mariae. Maioris De. Vrbe A. Liberio. Papa. I.
Vsque Ad. Pavlvn. V. Pont. Max Descriptio. Et. Delineatio**

Angelis, Paolo de

Roma, 1621

Cap. II. De huius Basilicae antiquis Sacellis, Oratorijs, Aediculis, atque
Altaribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13873

Præter tres portas, quæ hodie cernuntur, quarum etiam olim fuit, cui nomen Regina.

Suggestus ad Epistolam Evangeliumque decantandum.

De septem Epistolis. Vrb.

ampliores fuerunt, sicut etiam circa Basilicam. Aditus per tres portas datur, quæ omnes maiori naui respondent. quanquam est aduertendum in medio Basilicæ, olim Portam fuisse nomine, Reginam, nimirum quia per multos annos super ipsam gloriosæ Virginis imago à Sancto Luca depicta stetit, eodem in loco, quo hodie Sancti Leonis Patris aram intuemur. Hæc Basilica in tres naues diuisa, quadraginta magnis columnis ex vario marmore constantibus exornatur: quarum venustatem, ac splendorem auget pauimentum his temporibus elegantissime stratum. In naui maioris medio duo suggestus extiterunt; in quorum altero Epistolam decantabant, in altero Euangelium, quos & ipsi vidimus; nec ab ijs discrepabant, qui hodie in Sancto Laurentio extra muros cernuntur; perpolitè constructi ex marmoribus, & porphyreticis lapidibus, quos Sixtus Quintus auferri iussit. Addit Honuphrius fuisse ab Alexandro Tertio conditos. *Pulpita in medio Ecclesie lapidea varijs marmoribus porphyreticis viridibus lacedæmonijs ornata pro Epistola, & Euangelio decantandis, Alexander Tertius Senensis fabricauit.* Ex his ad Presbyterium ibant, olim ante aram maiorem positum, & maioris naui latitudinem occupabat, atque intus duo ciboria includebat, quæ postea fuerunt extracta; & vsque ad hæc tempora chori situs apparere, qui gradu vno supra pauimentum se effert. In maioris naui capite Basilicæ Crux eminebat, per quam ad maius Altare ex vtraque minori naui ibat, Tribunam vndique diuisam relinquentes; in cuius prima parte Archipresbyteri sedes, vel Cardinalis celebrantis perlatabat: & ex ea parte, in qua nostra tempestate duo ostia cernuntur, quæ Urbem respiciunt, olim duo Altaria aderant. atque hæc satis sit de veteri constitutione delibasse. Illud tamen est addendum ante Callisti Tertij, & Alexandri Sexti Pontificatus, nunquam tectum habuisse tabulis, atque auro exornatum;

nec in minoribus nauibus con-
camerations apparuerunt
ante Cardinalem Rothomagen-
sem.

DE HVIVS BASILICAE
ANTIQUIVS SACELLIS,
Oratorijs, Aediculis, atque
Altaribus.

Caput I I.

IBERIVS PAPA occasione consecrationis Ecclesie, à fundamentis Præsepj Sacellum extruxit; sicut in antiquo libro manuscripto legimus, cuius titulus est; Liber passionum Sanctorum Martyrum: in eo scænum, & Præsepj partem reponens, in qua Christus infans collocatus fuit. ex quo intelligitur, Præsepis Sacellum eodem tempore fabricatum esse, quo ædificata, & consecrata Ecclesia fuit Ioannis Patritij, & vxoris expensis, quod ad confirmationem sic demonstrant: *Quam Basilicam præfatam idem Pontifex in honorem Dei, & Beatissimæ Mariæ Virginis consecrauit; in qua quidem Præsepium, cunabula, scænum, & pannos nostri Redemptoris in eiusdem Præsepis Altari miro ordine reuerenter cum multis alijs Apostolorum, Martyrum, Confessorum, atque Virginum reliquijs, quorum nomina superuacaneum est nominare, collocauit.*

Postea circa annum Domini 498. Symmachus Oratorium ædificauit ad Martyrum Cosmi, & Damiani honorem, sicut Anastasius testatur: *Idem ad Sanctam Mariam Oratorium Sanctorum Cosmi, & Damiani à fundamento construxit.* Hic est obseruandum temporum iniuria, aliud monumentum, ad nos Sacellorum, Altarium, &c. non peruenisse vsque ad annum 1321. in quo Iacobus Cardinalis Columna floruit, qui non planè contentus, dum viueret, hanc Ecclesiam amplificare, etiam post mortem auxit, velut ex testamento deprehenditur, in quo illam omnium profusus, quæ sui iuris erant, heredem instituit: quod ex manuscriptis in Archiuo patet: *Prædia quoque suburbana bona obtulit, ac vineas, aliaque bona in Urbe, & Castrum Pyri in Romandiola.* Ex quibus etiam cognoscitur varia Sacella à fundamentis erexisse: *Iacobus, & Petrus de Columnis Cardinales primam Ecclesie extructionem experientes, multaque Sacella, ac alia ornamenta pie extruxerunt. Tantum onus imposuit, ut Capitulum, & Canonici perpetuò sex Sacerdotes*

Præsepis Sacellum extruxit.

Symmachus Oratorium ædificauit.

In vita Symachi p. 4.

Iacobus Cardinalis Columna etiam post mortem, auxit hanc Ecclesiam.

Archiuo Card. Columna dicitur Sacellorum con-
struxit in Archiuo huius Basilicæ.
De vita p. 4.
Archiuo huius Basilicæ.
De vita p. 4.
Archiuo huius Basilicæ.
De vita p. 4.
Archiuo huius Basilicæ.
De vita p. 4.

dotes alerent; quorum quatuor sacrificium quotidie celebrarent in sancti Joannis Sacello ab ipso constructo; reliqui quotidie sacra facerent in Nicolai Quarti Sacello ab eodem Iacobo Cardinali condito, quod est Basilicæ Tribuna, & pro choro inferuit, qui ante in medio maioris navis perstabat. Quæ omnia distincte ex testamento certantur: Quod prefatum Capitulum, & Canonici perpetuo in dicta Basilica habebunt, & tenebunt, & habere, & tenere teneantur sex Presbyteros, quorum quatuor teneantur quotidie celebrare Missas in Cappella dicti Domini Cardinalis. Alij vero duo celebrare quotidie teneantur in Cappella sanctæ memorie quondam Sanctissimi Patris Domini Nicolai Papæ Quarti, quam dictus Dominus Cardinalis edificari fecit obreuerentiam, & memoriam prædicti Sanctissimi Patris Domini Papæ, ut continuo celebratur ibi Missa pro anima sua. Residuum namque quod superest ex fructibus, proventibus, redditibus dictorum Castri Casalis detractis, & deductis ex suis beneficijs, cum fructibus, redditibus, & proventibus, dictis sex Presbyteris distribuuntur, & dispensentur pro anniuersario faciendi annuatim pro anima dicti Domini Cardinalis.

Nicolaus Cardinalis Capoccius, qui fundauit, & dotauit Collegium appellatum Perusina sapientia; in eadem Ecclesia Sacellum Sancti Laurentij Martyris ædificauit, nec non duodecim Cappellanis ditauit, atque alijs ornamentis diuino cultui accommodatis: velut ex testamento, quod in Archiuo conseruatur: In nomine Domini Amen. Anno Domini 1373. die vero undecima mensis Nouembris, Ego Ioannes Ferandi executor bone memorie D. Nicolai Cardinalis Capoccij, hic inuentarium de infra scriptis paramentis, & alijs ornamentis, quæ sunt deputata ad seruitium diuini cultus Cappelle constructæ, siue dotate in hac sacra Basilica sanctæ Mariæ Maioris, sub vocabulo sancti Laurentij, per prefatum bone memorie Cardinalem supra dictum, scribi feci, ad perpetuam rei memoriam.

Nec Agapitus Columna Cardinalis, tit. S. Priscæ, suorum vestigia deseruit; quando etiam ipse duos Sacerdotes Virginis Altari constituit: Item volo, & mando, quod infra scripti mei executores, ac meæ ultime voluntatis teneantur, & debeant vendere de bonis meis hereditarijs tantum, quantum possent, ex pretio inde recipiendo, emere tot possessiones, & bona, quod in Altari illo, quod est subter imaginem Virginis possint, & debeant viuere duo Cappellani perpetui, quorum quilibet habeat ad minus in redditibus annuis florenos auri quadraginta.

A Item volo, & mando quod presentatio ipsorum Cappellanorum fiat, & fieri debeat per executores meos, dum viuunt, & post mortem eorum presentatio pertineat ad Priorem sanctæ Mariæ Maioris.

Franciscus Landus Cardinalis Venetus, tituli sanctæ Crucis in Hierusalem, pari pietate Sacellum construxit sanctissimæ Assumptioni, & sancto Francisco Confessori dicatum: Sepulturam mei corporis, dum ab hac luce me migrare contigerit, in Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris de Vrbe eligo, sepulchrum unum, in quo corpus meum, postquam ab hac luce decesserit, reponi iubeo, atque volo fabricari, & edificari. & insuper potestate Apostolica prædicta desiderans, ut in ipsa Ecclesia diuinus cultus augeatur, ad laudem, & gloriam, & honorem indiuiduæ Trinitatis, gloriosissimeque Virginis Mariæ, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum, ac Francisci Confessoris prædictorum, totiusque cælestis Curie fieri feci unam Cappellam, cum Altari, iuxta Altare maius dicte Ecclesiæ versus latus sinistrum, quo Euangelium cantatur; ipsamque Cappellam sub nomine, & vocabulo Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, & sancti Francisci Confessoris decreui intitulantam fore, & ex nunc tenore presentium intitulo. Pro cuius Cappellæ dote, & fundatione consensu, & voluntate similibus prædictibus volui, & ordinari, prout ordino, & volo ea, quæ sequuntur. Primò volo, & ordino, quod in eadem Cappella sint duæ Cappellaniæ perpetuæ per duos Cappellanos, ut infra dicetur presentandos, instituendosque, perpetuis futuris temporibus deseruenda, ut in præfata Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris cultus diuinus, ut dictum est, augeatur; Pro quarum quidem Cappelle, & Cappellaniarum dotatione concessi, & assignaui, ac presentium tenore dono, concedo, & assigno domos infra scriptas per me emptas, videlicet unam Domum terrenam, & c. cum cameris infra se, & Portigali cooperto ante se cum horto postam in Campo Floræ, in Parrochia Sanctorum Laurentij, & Damasi. Item unam aliam domum terrenam sollaratam, & tegolatam, cum cameris, & c. postam in loco, qui dicitur in Mercato equorum. Item unam aliam domum in Parrochia in Platea Iudeorum, & c.

In quatuor Basilicæ angulis, quatuor Sacella visebantur à Colūnenfibus fabricata, ut in manuscripto apparet, cū de sepulchro Nicolai Quarti pertractat: Nicolaus Quartus iacebat in terra propè portā minorem à latere Tribuna: in hoc loco non erat porta, sed Sacellum Dominorum Colūnenfium, sicut & in alijs tribus

Franciscus Landus Card. Sacellum construxit. De reb. gest. Card. Landus. vide Ciacc. in vita Leon. xxij. dicti xxij. à quo creatus fuit Card. in prima ordin. anno 1411. obiit Rome. Kalen. Ianuarij. 1423. sub Papa Martino Quinto.

Cappella sub nomine Assumptionis B. Virg. & S. Francisci.

Dux Cappellaniæ perpetuæ per duos Cappellanos.

Sacella quatuor à Colūnenfibus constructa.

Ciaccon. in vita Clæm. VI. à quo fuit creatus Card. in 4. Card. creatione, an. 1350. obiit 7. Kal. Augusti, 1368. Urb. V. anno 6. Nicolaus Cardinalis Capoccius edificauit Sacellum S. Laurentij.

Agapitus Card. Columna duos Sacerdotes constituit. Testamentum habetur in Archiuo huius Basilicæ. De reb. gest. huius Card. vide Ciacc. in vita Urbani VI. à quo fuit creatus Card. an. 1378. in prima creatione. obiit Idibus Octobr. an. 1380.

E
ca
re
fi
tu
ar
m
us
um
ifi
pa
na
am
&
qua
an
ta
spo
que
ua
m
um
sta
iam
is
um
im
per
ico
on
cle
ixit
quo
ant
isin
a
ib
ibus
nen
mms
ex
men
suis
ac
res

Cardinalis Rothomagen. Sacellum extruxit.

tribus angulis Basilica. Gulielmus Estouteuilla Cardinalis Rothomagensis, an. 1483. à fundamentis construxit Sacellum, atque dotauit, varijs historijs, & marmoribus adornans, quod etiam hodie cernitur: *Gulielmus Estouteuilla Cardinalis Rothomagensis, anno 1483. in hac Basilica Cappellam fundauit, ornauit, dotauitque.* Ioannes Archiepiscopus Strigon. instituit, & dotauit Cappellanū pro Altari, & Sacello Sancti Hieronymi, nimirum vt perpetuò ibi sacra faceret: *Ioannes Archiepiscopus Strigoniensis, perpetui Cappellani dotem constituit, qui ad Altare Sancti Hieronymi celebraret.*

Joan. Archiep. Strigon. perpetuam Cappellano dotem assignat.

Sacellum S. Hieron. dicatū libere Stephani de Vaschis extructum.

Stephanus Pauli Octauiani de Vaschis Sacellum extruxit, & dotauit sancto Hieronymo dicatum: *Stephanus Pauli Octauiani de Vaschis fundauit, & dotauit Cappellam in Ecclesia Sanctae Mariae Maioris de Vrbe, sub inuocatione Sancti Hieronymi, de anno circiter 1400. huius valoris scutorum centum viginti pro dote.*

Legimus pariter in hac Basilica Sacellum Sancto Michaeli, & Petro ad Vincula extitisse: *Fuit in Ecclesia Sanctae Mariae Maioris de Vrbe Cappella sub inuocatione Sancti Michaelis, & Sancti Petri ad Vincula.*

Nicolaus Viuianus. In Archiuio sanctae Mariae ad Praesepe.

Nicolaus Viuianus Episcop. Theatinus, Sacellum fabricauit, atque dotauit ad honorem Visitationis Beatae Virginis: *Nicolaus de Viuianis Episcop. Theatinus edificauit, & dotauit Cappellam ad honorem Visitationis Beatae*

A *Mariae Virginis, anno 1424. relicto Iurepatronatus familiae suae.*

Ioannes de Stephanis de Normandis, testamento reliquit quingentos aureos florenos, vt in tali Ecclesia Sacellum conderent Sancto Siluestro dicatum, in quo pro ipso semper celebrarent: & Thomasa eiusdem filia, eidem Sacello omnia iura dotis reliquit, velut ex Archiuio notatur: *Ioannes quondam Stephani de Normandis reliquit Ecclesiae Sanctae Mariae Maioris florenos auri 500. de anno 1304. vt in ea fieret Cappella sub nomine Sancti Siluestri, in qua celebraretur per proprium Cappellanum pro ipsius anima. Et Thomasa item filia ipsius quondam Ioannis ex testamento reliquit omnia sua dotalia pro dicta Cappella, de anno 1348.*

Altare, in quo reliquiae asseruantur Iacobus Ioannis Capoccij, vnà cum ciborio extruxit:

C IACOBVS IOANNIS CAPOCCII, ET VINIA VXOR EIVS FECERVNT FIERI HOC OPVS PRO REDEMPTIONE ANIMARVM SVARVM, ANNO DOMINI M. CC. LVI.

Sancti Gregorij Altare, vnà cum ciborio, in quo Seruatoris cunabula asseruantur, S.P. Q. R. condidit, vt infra.

Haec tenus de veteri Basilicae constitutione simul cum alijs ad id spectantibus, modò de cœnobijs, & cæteris dicemus, quæ olim circa hanc Basilicam fuerunt.

Egreja Io. de Stephanis Normandi, eiusque filia, erga B. Virginem liberitas. In Archiuio sacrae Mariae maioris.

Altare vni cum ciborio, in quo reliquiae asseruantur, à Iacobo Capoccio conditum.

